

E-časopisi i popularizacija znanosti

primjer časopisa *Acta stomatologica Croatica Online* (www.ascro.net)

autori: **Marin Vodanović***, Hrvoje Brkić

Sveučilište u Zagrebu, Stomatološki fakultet, Zavod za dentalnu antropologiju

Acta stomatologica Croatica

* www.marinvodanovic.com

Popularizacija znanosti

Popularizacija znanosti se najjednostavnije može definirati kao širenje kako informacija o znanosti, tako i znanstvenih informacija izvan krugova u kojima su one primarno nastale. Sustav mjera koje se poduzimaju u svrhu popularizacije znanosti može imati formalan i neformalan karakter, često ovisno o tome da li na državnoj razini postoji planski razrađena strategija popularizacije.

Iako možda na prvi pogled pojam „popularizacija znanosti“ asocira samo na komercijalizaciju znanosti, to nije niti jedina niti primarna svrha njene popularizacije. Naime popularizacijom se određeno znanstveno područje nastoji približiti svima onima koji s njime nisu usko profesionalno vezani. Time se želi unaprijediti percepcija znanosti kao društveno iznimno korisne djelatnosti koja omogućava razvoj i napredak zajednice, te predstavlja sredstvo kompetitivnosti na svjetskom tržištu znanja.

Dvije su ciljane skupine za popularizaciju znanosti. Prvu čine neznanstveni djelatnici, odnosno potencijalni konzumenti znanstvenih dostignuća, a drugu znanstveni djelatnici neovisno o području kojim se bave. Popularizacijom znanosti se među znanstvenicima potiče konkurentnost, što doprinosi bržem oživotvorenju novih ideja i realizaciji projekata. Osim toga popularizacijom znanosti se mladi stručnjaci motiviraju za odabir znanstvene karijere kao životnog opredjeljenja, što je bitno za trajan dotok svježih ideja i često puta za bržu i lakšu implementaciju novih tehnoloških dostignuća u svakodnevni znanstveni rad.

Elektronski časopisi

Kako suvremeni znanstveni rad zahtijeva brzu i ažurnu razmjenu informacija, tradicionalni, tiskani časopisi često dobivaju i svoje elektronske varijante. Elektronski ili e-časopisi su publikacije koje se objavljuju u elektronskom obliku, a čitateljima su obično dostupne putem interneta. Nerijetko e-časopisi objavljuju sadržaj istovjetan onom koji se može pronaći u tiskanom obliku časopisa, s tim

da se mogu pojavljivati i samostalno. Porastom uporabe interneta (posebno širokopojasnog) raste popularnost elektronskih časopisa. Zato postoji mnogo razloga, a najčešće se navode: laka dostupnost časopisa neovisno o fizičkoj lokaciji čitatelja, njihova niža cijena, te multimedijalni sadržaji kao sastavni dio elektronskih verzija časopisa.

Elektronski časopisi su i u svijetu znanosti prepoznati kao idealan medij ne samo za brzu i učinkovitu komunikaciju sa znanstvenicima, odnosno potencijalnim autorima, nego i sa čitateljima laicima. Naime upravo u mogućnosti multimedijalnog pristupa ozbiljnim znanstvenim temama, što uključuje uporabu slike, zvuka, videa i interaktivan pristup, urednici elektronskih časopisa imaju mogućnost privući čitatelje koji ne moraju biti primarno zainteresirani samo za znanstveno područje koje časopis pokriva. Na taj način elektronski časopisi postaju sredstvo kako za popularizaciju pojedinog znanstvenog područja, tako i za edukaciju (formalnu i neformalnu).

Acta stomatologica Croatica

Acta stomatologica Croatica je jedan od najstarijih znanstvenih časopisa s područja biomedicine u Hrvatskoj, koji je prošle godine obilježio 40 godina postojanja. Izdaju ga Stomatološki fakultet u Zagrebu i Hrvatsko stomatološko društvo. Časopis objavljuje znanstvene i pregledne radove s područja stomatologije i medicine, te prikaze slučajeva. Časopis je dvojezičan, te sve tekstove donosi na hrvatskom i engleskom jeziku. Svi prijavljeni radovi podliježu dvostrukoj međunarodnoj recenziji (peer review).

U ožujku 2006. godine, časopis dobiva svoju elektronsku verziju pod nazivom Acta stomatologica Croatica Online (www.ascro.net), koja je sadržajno istovjetna tiskanoj verziji. Pristup svim tekstovima u elektronskoj verziji je potpuno slobodan, što znači da nije potrebna niti pretplata niti registracija čitatelja. Kontakti između autora, urednika i recenzenata se odvijaju elektronskim putem posebno napravljene računalne aplikacije.

Web stranica časopisa Acta stomatologica Croatica Online bilježi oko 1000 čitatelja mjesečno, što je velika brojka ukoliko se u obzir uzme činjenica da u Hrvatskoj ima oko 4000 stomatologa i oko 500 studenata stomatologije. Oko 2/3 čitatelja elektronske verzije časopisa dolazi iz Hrvatske, a 1/3 iz svijeta.

Elektronska verzija časopisa je imala niz pozitivnih učinaka na život časopisa, od kojih su najvažniji: porast broja pretplatnika na tiskanu verziju za 50%, porast broja čitatelja iz inozemstva, porast broja zaprimljenih radova iz Hrvatske i inozemstva, te porast marketinškog interesa za časopis. Za to postoji nekoliko objašnjenja:

- elektronska verzija je došla kao osvježanje časopisu koji izlazi već četiri desetljeća
- ponovo je pobuđen interes za časopis posebno među mlađim, informatički pismenim čitateljstvom
- nedovoljno korištenje Interneta u svrhu dobivanja novih informacija, (npr. zbog neznanja ili zbog tehničkih nedostataka poput nedostatno brze internet veze) zainteresirane čitatelje je potaklo na

okretanje tradicionalnim, tiskanim izvorima informacija, što se pozitivno odrazilo na broj pretplatnika.

Zaključak

Pojava elektronske verzije znanstvenog časopisa Acta stomatologica Croatica donijela je osvježanje u hrvatsku stomatološku publicistiku. Olakšana dostupnost i slobodan pristup elektronskoj verziji časopisa privukli su ne samo nove čitatelje, nego i nove autore. Porastom broja autora, porastao je broj prijavljenih radova, što uredništvu ostavlja mogućnost izbora onih najkvalitetnijih. Porastom kvalitete radova uvrštenih u časopis porasla je njegova citiranost, a sve to vodi znanstvenoj izvrsnosti i otvara vrata uvrštavanju u prestižne svjetske znanstvene baze podataka.

Ovisno o primarnoj orijentaciji, e-časopisi su izvrstan način za popularizaciju znanosti i njenih dostignuća, kako među znanstvenicima, tako i među ostalim zainteresiranima. Elektronski časopisi (posebno oni sa slobodnim pristupom) donose mogućnost jednostavnog i brzog informiranja o temama koje nam nisu nužno uvijek od primarne važnosti, ali bismo o njima ipak htjeli znati nešto više.

Za postizanje znanstvene izvrsnosti i poticanje hrvatske znanstvene produktivnosti poželjno je poticati stvaranje, održavanje i usavršavanje elektronskih verzija znanstvenih časopisa, jer su oni slika hrvatske znanosti koja je jednostavno vidljiva iz bilo kojeg dijela svijeta.